

BELGISCHE SENAAT**ZITTING 1984-1985**

22 JANUARI 1985

Voorstel van wet tot invoeging van een artikel 1288bis in het Gerechtelijk Wetboek

(Ingediend door de heer Weckx)

TOELICHTING

Bij echtscheiding op grond van bepaalde feiten geeft artikel 301, § 3, van het Burgerlijk Wetboek de rechter de mogelijkheid om de uitkering voor de gewezen echtgenoot te verminderen of op te heffen indien de toestand van de uitkeringsgerechtigde of de uitkeringsplichtige een ingrijpende wijziging heeft ondergaan waardoor het bedrag van de uitkering niet meer verantwoord is.

Bijvoorbeeld : indien de uitkeringsgerechtigde een tweede huwelijk heeft aangegaan of in concubinaat leeft, indien de inkomsten van de partijen zijn gewijzigd of indien de uitkeringsplichtige de uitkering niet meer geheel of gedeeltelijk met zijn inkomsten kan dekken.

Uit de combinatie van § 1 en § 3, eerste lid, van artikel 301 van het Burgerlijk Wetboek volgt dat de rechtbank de uitkering na echtscheiding ook kan verhogen indien die uitkering ingevolge omstandigheden onafhankelijk van de wil van de uitkeringsgerechtigde in ruime mate ontoereikend is om hem, rekening houdend met zijn inkomsten en mogelijkheden, in staat te stellen in zijn bestaan te voorzien op een gelijkwaardige wijze als tijdens het samenleven.

Bij echtscheiding door onderlinge toestemming daarentegen hebben rechtspraak en rechtsleer steeds gesteld dat de door de partijen getroffen regeling aangaande onderhoudsuitkering voor de gewezen echtgenoot onveranderlijk is.

SENAT DE BELGIQUE**SESSION DE 1984-1985**

22 JANVIER 1985

Proposition de loi insérant un article 1288bis au Code judiciaire

(Déposée par M. Weckx)

DEVELOPPEMENTS

Dans le cas du divorce pour cause déterminée, l'article 301, § 3, du Code civil autorise le juge à réduire ou à supprimer la pension versée à l'ex-conjoint si la situation du bénéficiaire ou du débiteur de la pension a subi une modification importante et que de ce fait le montant de la pension ne se justifie plus.

Exemples : si le bénéficiaire de la pension a contracté un second mariage ou vit en concubinage, si les revenus des parties se sont modifiés ou si ses revenus ne permettent plus au débiteur d'assurer entièrement ou partiellement le versement de la pension.

Il résulte de la combinaison du § 1er et du § 3, alinéa premier, de l'article 301 du Code civil que le tribunal peut également majorer la pension après le divorce si, par suite de circonstances indépendantes de la volonté du bénéficiaire, la pension n'est plus suffisante, dans une large mesure, pour lui permettre, compte tenu de ses revenus et de ses possibilités, d'assurer son existence dans des conditions équivalentes à celles dont il bénéficiait durant la vie commune.

Dans le cas du divorce par consentement mutuel, au contraire, la jurisprudence et la doctrine ont toujours considéré que l'accord conclu par les parties en ce qui concerne la pension alimentaire versée à l'ex-conjoint était immuable.

De overeenkomst spruit namelijk voort uit de wil van de partijen en valt onder toepassing van artikel 1134 van het Burgerlijk Wetboek. Een ingrijpende wijziging in de toestand van de uitkeringsplichtige of uitkeringsgerechtigde kan niet worden gerekend onder de gevallen die de kracht van de overeenkomst aantasten zoals : overmacht, onvoorzienbaarheid, verrijking zonder oorzaak, misbruik van recht.

Dit leidt tot onbillijke situaties. Men kan toch moeilijk volhouden dat — vooral rekening houdend met de huidige crisis — verlies van werk, vermindering van inkomen door contracterende partijen om redenen onafhankelijk van hun wil, volstrekt voorzienbare situaties zijn. De tussenkomst van de wetgever is derhalve gewenst.

In Nederland is de wijzigbaarheid van de uitkering de regel (artikel 401 Nederlands Burgerlijk Wetboek). De echtgenoten kunnen echter de toepassing van de regel beperken door in de echtscheidingsovereenkomst te stipuleren dat de uitkering niet op grond van gewijzigde omstandigheden bij rechterlijke uitspraak kan gewijzigd worden (artikel 159, eerste lid, Nederlands Burgerlijk Wetboek). Echter, het Nederlandse recht maakt een totale onveranderlijkheid van het bedrag van de uitkering onmogelijk door te bepalen dat ondanks een zodanig beding de overeenkomst door de rechter kan worden gewijzigd op grond van een zo ingrijpende wijziging van omstandigheden (b.v. invaliditeit) dat naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid het beding niet langer kan worden in stand gehouden.

In het Belgisch recht is het dan ook aangewezen een systeem uit te werken waarbij men het statuut van de uitkering na echtscheiding door onderlinge toestemming tot op zekere hoogte gelijkschakelt met dat van de uitkering na echtscheiding op grond van bepaalde feiten. Enerzijds wordt hierdoor meer eenheid gebracht in de gevolgen van beide echtscheidingsvormen. Anderzijds werkt het gebruik van reeds bestaande termen (zoals verantwoord, ingrijpende wijziging : zie artikel 301 Burgerlijk Wetboek) een vlotte interpretatie in de hand.

H. WECKX.

**

VOORSTEL VAN WET

ENIG ARTIKEL

In het Gerechtelijk Wetboek wordt een artikel 1288bis ingevoegd luidende :

« Artikel 1288bis. — De rechter kan, ongeacht elk andersluidend beding, de overeengekomen onderhoudsuitkering van de gewezen echtgenoot wijzigen indien, sinds het sluiten van de overeenkomst, de toestand van de uitkeringsgerechtigde of de uitkeringsplichtige een ingrijpende wijziging heeft ondergaan, zodat het overeengekomen bedrag niet meer verantwoord is. »

H. WECKX.

En effet, cet accord résulte de la volonté des parties et tombe sous l'application de l'article 1134 du Code civil. Une modification importante de la situation du débiteur ou du bénéficiaire de la pension ne peut se ranger parmi les cas qui mettent en cause la force juridique de la convention : force majeure, imprévisibilité, enrichissement sans cause, abus de droit.

Il s'ensuit des situations inévitables. En effet, il est difficile de soutenir — compte tenu surtout de la crise actuelle — que la perte de l'emploi, la réduction du revenu des parties contractantes pour des raisons indépendantes de leur volonté, soient des situations parfaitement prévisibles. Il est donc souhaitable que le législateur intervienne.

Aux Pays-Bas, la variabilité de la pension constitue la règle (article 401 du Code civil néerlandais). Les époux peuvent toutefois limiter l'application de la règle en stipulant dans la convention de divorce que la pension ne peut être modifiée par décision de justice sur la base d'un changement de circonstances (article 159, alinéa 1er, du Code civil néerlandais). Toutefois, le droit néerlandais exclut une invariabilité totale du montant de la pension en disposant que, nonobstant une telle clause, la convention peut être modifiée par le juge sur la base d'un changement de circonstances tel que la clause ne peut raisonnablement et équitablement être maintenue en état (en cas d'invalidité p. ex.).

Il est donc indiqué de prévoir également en droit belge un système qui assimile jusqu'à un certain point le statut de la pension versée après divorce pour cause déterminée. D'une part, il y aura une unité plus grande dans les effets des deux formes de divorce et, d'autre part, l'emploi de termes existants (tels que « se justifie » et « modification sensible » — cf. l'article 301 du Code civil) facilitera l'interprétation.

**

PROPOSITION DE LOI

ARTICLE UNIQUE

Il est inséré au Code judiciaire un article 1288bis rédigé comme suit :

« Article 1288bis. — Le juge peut, nonobstant toute stipulation contraire, modifier la pension alimentaire conventionnelle de l'ex-conjoint si, depuis la conclusion de la convention, la situation du bénéficiaire ou du débiteur de la pension a subi une modification sensible, de manière telle que le montant convenu ne se justifie plus. »